

könyv
könyvtár
könyvtáros

1997
november

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1997. november

Tartalom

Könyvtárpolitika

Lengyel László: Gazdasági és kulturális konszenzus	3
Győri Erzsébet-Vajda Kornél: Közművelődési könyvtárak egy új Európáért	6

Könyv

Győri Erzsébet: Skaliczki Judit: Stratégiai tervezés	11
Kertész Gyula: Könyv, könyvtár, olvasó. Csáky Sörös Piroska művelődéstörténeti tanulmánykötetéről	12

Műhelykérdések

Dr. Robert Funk: Szolgáltatások, térítések és szponzorálás a modern könyvtári menedzsment szempontjából	18
Bátonyi Viola: Könyvtári marketing (Részletek egy készülő tanulmányból)	29
Kéglí Ferenc: „A múltnak nagy jövője van” avagy A könyvtár múltjának még lehet jövője	44

Perszonália

Poprády Géza: Búcsú Dr. Soltész Zoltánnétól	52
Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hírei	54
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	56

Lapunk e számának illusztrációit Olexa József grafikus munkáiból válogattuk.

From the contents

László Lengyel: Economic and cultural consensus (3);
Erzsébet Győri-Kornél Vajda: Public libraries for a new Europe (6)

Cikkeink szerzői

Bátonyi Viola, a D.M.P. Hungary Kft. irodavezetője; *Funk, Robert*, a berlini Humboldt Egyetem professzora; *Győri Erzsébet*, az OSZK-KMK mb. főigazgatója; *Kégli Ferenc*, az OSZK munkatársa; *Kertész Gyula*, az OSZK osztályvezetője; *Lengyel László*, a Pénzügykutató Rt. vezérigazgatója; *Poprády Géza*, az OSZK főigazgatója

Szerkesztőbizottság:

Poprády Géza (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Győri Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 156-8521
Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár
Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
Készült az OSZK Nyomdaüzemében
Felelős vezető: **Burány Tamás**
Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 97.292

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár
Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint
HU-ISSN 1216-6804

Gazdasági és kulturális konszenzus*

Köszönöm kedves meghívásukat. Mint a szervezők emlékeztettek rá, beszéltem én már Önökhöz, igaz jó évszázaddal ezelőtt, 1988-ban, a szekszárdi vándorgyűlésen. Azóta valóban egy évszázad telt el. Természetesen egészen másról kell most szólnom. Jelesül arról, hogy miként tart a magyar társadalom és gazdaság a konszolidáció felé. Ez a konszolidáció természetesen alapjaiban érinti a könyvtárakat. A rendszerváltás nevű valami véget ért, a magyar társadalom és gazdaság a konszolidáció felé tart. Nem várható, hogy 1997–98-ban valamilyen radikális változás következzen be. A konszolidáció, ami elkövetkezik, bizonyos értelemben hasonló lesz ahhoz, ami a húszas években a Bethlen-, vagy a hatvanasokban a Kádár-korszakban történt. Ezen azt kell értenünk, hogy a nagy gazdasági és politikai elitek, érdekcsoportok létrehoznak egy hierarchikus konszenzus-rendszert. Ennek a megállapodásnak lesz része a szolgáltató könyvtár mint információs központ és hálózat. Ez nem pozitív és nyílt kiegyezés lesz, hanem – és ez érinti leginkább a kultúrát – negatív megállapodásra számíthatunk. Az elfáradás a jellemző. Az erős társadalmi-gazdasági érdekcsoportok az elmúlt hat-nyolc évben nem tudták legyőzni egymást, kifáradtak. Ennek a kifáradásnak az eredménye a konszenzus. De ennek a kifáradásnak van pozitív oldala is. Mégpedig az, hogy a harc közben azért végbement egy átalakulás. Akarva-akaratlanul, de végbement. És bár a magyar politikai és szellemi erők ebben az átalakulásban rosszabbul szerepeltek, mint ahogyan szerepelhettek volna, mégiscsak létrejött egy európai kapcsolódás. Szerencsére nem követtünk el olyan tragikus hibát, amelynek következtében kiestünk volna Európából. Vagyis a konszolidáció európai keretekben fog végbemenni. Az ezredfordulón mi Európa részeként, Európa sarkában fogunk menetelni.

Az igazi nehézség azonban abban áll, hogy ha Magyarország 1989 után jól politizált volna, nem alakul ki az a sajátos modell, hogy a társadalomnak csak egyharmada „úszta meg” a rendszerváltást, kétharmada lecsúszott. Lehetett volna kétharmad-egyharmad is a pozitív–negatív arány. Most kétharmad van regionálisan is, ágazatilag is negatív helyzetben, és az egyharmad csak nagyon lassan tudja maga után húzni a kétharmadot. Akik bizony tartósan rossz helyzetben lesznek és maradnak. Kevés a nyertese a rendszerváltásnak, de a könyvtár közéjük tartozik. Nyugodtan mondhatom, hogy a kulturális intézmények nagyobbik része nem élte túl a rendszerváltást. A könyvtár igen, mégpedig azért, mert nem csak kulturális intézmény. Csak olyan intézmények maradhattak fenn, amelyek a civilizáció más szektoraiba is be tudtak hatolni. És a könyvtár ezt tette. A könyvtár a korábbi könyv- és történetközpontú civilizációs rendből átalakult és folyamatosan átalakul szöveg- és információs tartalmú civilizációs hálózattá. Az

* Elhangzott az MKE kecskeméti vándorgyűlésén.

európai kapcsolódás révén részévé válik azoknak a túlintegrált rendszereknek, amelyek gyűjtik, tárolják és szolgáltatják az információnyalábokat. És az információ alapkérdés. A hagyományos kultúra a könyvre épült, és azt a kultúrát a magyar olvasó elfogadta, magáévá tette. Most azonban egy másik tartományba kell átlépnie, az információk világába. Ha valaki nem kapja meg a szükséges információkat – kiesik, kihull. Az információt pedig csak a könyvtár tudja biztosítani, máshonnan nem beszerezhető. Én legalább nem látom, honnan lehetne beszerezni. Információ nélkül az ember kihull a társadalmi munkamegosztásból, holt térbe jut, ahonnan nincs kitörés. A magyar civil kultúrának alapvető kérdése, hogy bent van-e valaki az információk boltjában vagy nincs. Ez jobban szétválaszt, mint a regionális különbségek. Fontosabb, mint hogy van-e és mennyi aranykorona érteke a földnek, vagy hogy van-e üzemcsarnok a város határában. Ma a munkahely milyensége, kulturáltsága, a város milyensége, kulturáltsága alapvetőbb, jobban meghatároz, mint a gyakorlati, anyagi körülmények. Ezért nagy dolog, hogy Kecskeméten ilyen könyvtár van. Kecskemét ezáltal kulturálisan megfogódzkodott. Ide akkor érdemes lesz beruházni. Ez a könyvtárak nagy előnye, és majd meglátjuk, mit tudnak ezzel kezdeni. Óriási előny, hogy a könyvtáraknak hálózataik vannak. Egyéb, másféle hálózatok nincsenek. A kulturális intézmények nem hálózattal tagozódnak be az országba. A könyvtárak igen. Ezért is kérném arra a jelenlevőket, hogy mint szakma gondolják végig magukat. Mint szakma hálózatban éljék át a következő éveket. Aki egyedül küzd, küzdött kulturális intézményért, az meghal, meghalt.

A kelet-európai – és ezen belül a magyar – könyvtár sajátossága, hogy egyike az utolsó, vagy az első civil szociális tereknek. A könyvtáros „népművelőből” szociális munkássá, komputerkalózzá, történetőrzővé válik. Az óriási kulturális és információs tömegeből a konszolidációs társadalom elitje csak kevéssé választja ki minőségi és innovációs cenzúrával a megmaradásra érdemest, ezért a „könyvtárosok közössége” kényszerül szakmai konszenzusra. A konszolidációs konszenzusokat általában úgy hozzák létre, hogy meghatározzák, milyen nyelven kell beszélni, meghatározzák, mit kell olvasni, meghatározzák, hogyan kell viselkedni, meghatározzák, hogy milyen nevelési elvek alapján kell a gyerekeket felnevelni, stb. A probléma az, hogy ilyen típusú meghatározások ma nincsenek. Nem mondatik meg az embernek, mit kell olvasnia, mi az, amit mindenképp tudnia kell. Akinek mondania kellene, maga sem tudja. Nincsenek már olyan tekintélyek, akik megmondhatnák. Hiányoznak a minőségi kritériumok. Lehet, hogy kialakulnak, de ma még nincsenek meg. Ha pedig nem akarjuk, hogy az információk válogatás nélkül árásszanak el minket, akkor lelnünk kell ilyen kritériumokat, minőségi kritériumokat. Meglelni, megteremtteni ezeket pedig csak szakmai közösség lehet képes. A könyvtárosok szakmai közössége.

Zárójelben tenném még hozzá, tán nem árnyékolja be a könyvtárak dicsőségét, hogy a könyvtárnak van egy szomorú funkciója is. Az nevezetesen, hogy szociális tér. Hajléktalanok, munkanélküliek, nyugdíjasok befogadási tere. Rajta kívül nincs civilizált közösségi tér. Egyedül a könyvtárban van meleg, ez az egyetlen ilyen szociális befogadóhely, ahol azért működik a civilizáció. Én azt hiszem, hogy ezért nem kell szégyenkezni. A fenntartóknak pedig, akik annyi mindenhez hozzájárulnak, azt mondanám, hogy ezért is érdemes a könyvtárat

– többek között – finanszírozniuk. A szociálisan kiszoruló, a népességben többségben lévők, nem dolgozók, munkanélküliek, fiatalok csak a könyvtárba mehetnek. És ha nem olvasnak el egyetlen könyvet sem, akkor is jobb, ha ott ülnek. Fogadjuk be őket.

Második mondanóm az állam és az önkormányzatok új helyzetével kapcsolatos. Az ezredfordulóig ki kell alakulnia az új központi és helyi állami civilizációs és kulturális szerepvállalásnak. Közigazgatási reform rendezi át a mai jövedelem-elosztókat. A konszolidációs társadalomban egy ideig nőni fog a regionális társadalmi egyenlőtlenség. Ez az egyenlőtlenség megjelenik a kulturális intézmények egyenlőtlen fejlesztésében és az abból következő egyenlőtlen szellemi lehetőségekben. A központi állammal szemben jelentősen meg fog nőni az önkormányzatok szerepe. A régióké, városoké, falvaké. Nagyon óvatosan felhívnam a figyelmet arra is, és ezzel nem hiszem, hogy sérteném az önkormányzati vezetőket, hogy ez a megerendszer nem fog fennmaradni. Ebbe a támogatási rendszerbe egyszerűen nem fér bele. Közigazgatási reform lesz az ezredfordulón, valamilyen tartományi szisztéma fog létrejönni. Amit nagyon végig kell gondolniuk, Önök nagyobb egységekbe fognak beletartozni. A könyvtáraknak ez hallatlan lehetőséget biztosít. A könyvtárak fogják össze egy kis táj, egy város, egy régió szellemi elitjét. Az ő számukra gyűjtik össze azokat az információkat, amelyek nélkül nem lehet beruházót hozni egy városba, ami nélkül nem lehet városrendezési tervet csinálni, ami nélkül mozdulni sem lehet. A polgármester, ha egy európai alaphoz pályázatot kíván benyújtani, mindenképp be kell mennie a könyvtárba. Másutt nemigen fog tudni utánanézni mindannak, ami eredménnyel kecsegtető pályázathoz szükséges. Szét fog darabolódní az ország, de ebben a szétdaraboltságban Önök fogják képviselni az egyik összetartó erőt. Igen nagy különbség lesz aközött, hogy az egyik helyen egy modern, korszerű, nagy könyvtár áll, a másikon egy ütött-kopott, ócska kis épület vaskályhával, ahol épp csak nem a könyvekkel fognak fűteni. Hogy egyes helyeken 40 fillért, azaz nulla forintot, máshol talán ezreket költenek könyvve. Hatalmas különbség ez, és ezt a különbséget kell Önöknek valahogy kezelniük. Ez megint a hálózati gondolatot erősíti. A könyvtárak láncolata civilizációs láncolat. Az iskolahálózat szelektív, és elitjellege, valamint egyéni versengése lehetetlenné teszik, hogy az iskolaközi kultúraátadás váljon uralkodóvá. A könyvtárak saját fejlesztésével, szponzorálásával egyenértékű a könyvtárak kulturális hálózatként, kölcsönös szociális térként való működtetése. A könyvtárak reformja a szakma reformját jelenti. Jelentősebb a szakma mint „gyenge érdekcsoport” konszenzusa, mint az egyéni kijárás, az erős érdekcsoportok mögötti megbúvás, vagyis az erősek konszenzusában a maradék elfogadása.

Végül egy üzenet. Az amerikaiak szerint mindennek a végén valamilyen üzenetnek illik lennie. Az én üzenetem, hogy a könyvtáros szakmának és magának a könyvtárnak három, szinte megdönthetetlen funkciója van. Civilizációs védőernyőt biztosít, az európai civilizáció védőernyőjét. Ez alá az ernyő alá be lehet bújni. Ezt azonnal belátják, ha száz kilométerrel keletebbre mennek. A második, hogy itt valóban létezik egy szakma. Ha nem létezne, nem tudtak volna maguknak kulturális beruházásokat kiharcolni. Más értelmiségi elitszakmák abban éltek ki magukat, hogy a másikat megfojtsák. Ne adják ki az ő könyvét. Inkább az

enyémet se. Színházad van? Ne legyen! Kölcsönös feljelentetésben telt el az elmúlt időszak. Itt pedig olyan szakma van, amely összetart annyira, hogy kulturális beruházásokat harcol ki magának. A harmadik része az üzenetnek személyes. Amikor az Önök könyvtárait látom, látom bennük a saját könyveimet is. Ahogy Stendhal reménykedett, úgy én is: talán olvasnak majd 2040-ben is. Olvasni fogják a magyar nyelven megjelent írásokat. Önökön múlik, hogy legyen kinek írni. Ezért azt kívánom fogjanak össze Mátészalkától Sopronig, Kecskeméttől a székesfővárosig. Együvé tartozunk. Köszönöm a figyelmüket.

Lengyel László

Közművelődési könyvtárak egy új Európáért

Alighogy lezajlott a magyar könyvtárosok meghatározó jelentőségű, ezidén különösen jól sikerült, a szokásosnál is nagyobb távlatokat és lehetőségeket nyitó vándorgyűlése (Kecskeméten, augusztus 7–9-én), ismét nagyfontosságú könyvtáros-konferencia várta látogatóit. *Közművelődési könyvtárak egy új Európáért* címmel nemzetközi könyvtáros konferenciára került sor szeptember 25–27-én a budapesti Francia Intézetben, a francia és a német nagykövetség, a Francia Intézet és a Goethe Intézet közös rendezésében, a művelődési tárca és a Soros alapítvány támogatásával. A konferencia – magyar – címe tán már egy kicsit korszerűtlen is volt (nem így a francia és a német), hisz – a törvény óta – jobban szeretünk nyilvános könyvtárról beszélni, és ez jobban meg is felelt volna a konferencia mondandójának, hisz korántsem csupán arról volt e három napon keresztül szó, hogy hol a helyük a „közművelődési” könyvtáraknak. Általában a könyvtárakról, vagyis hát a nyilvános könyvtárakról esett szó (bibliothèques publiques ill. öffentliche Bibliotheken). A különbségtétel nem szörszálhasogatás. A konferencia ugyan erre a szó litterális értelemben nem tért ki, ám nyilvánvalóvá tette, hogy *minden* könyvtár előtt álló feladatról szólt, *minden* könyvtárost ért kihívásokról vitatkozott, *minden* könyvtári szakmai kérdésben illetékesnek érezte magát. Nem volt hát csoda, hogy a résztvevők (több mint kétszázan voltak) is, az előadók is, a vitában felszólalók is, a hangjukat csak a szünetben hallatók is a legkülönbözőbb könyvtárakat, könyvtári szakterületeket képviselték. Hallhatók voltak a konferencia során miniszteriális tisztviselő (pl. Inkei Péter, az MKM helyettes államtitkára, Jean-Sébastien Dupuit, a Francia Kulturális Minisztérium „Könyv és Olvasás” Főosztályának igazgatója), könyvtárosszövetségi elnökök és vezetők (Vajda Erik, az MKE elnöke, Birgit Dankert, a Német Könyvtárosok Szövetségének szóvivője), nemzeti könyvtári igazgatók (Poprády Géza, az OSZK főigazgatója, Jean-Pierre Angremy, a Francia Nemzeti Könyvtár elnöke), fővárosi nagy „közművelődési” könyvtárak vezetői (Papp István, a FSZEK főigazgató-helyettese, Hannelore Jouly, a Stuttgarti Városi Könyvtár igazgatója), kisebb városok könyvtárainak vezetői, könyvtári intézetek képviselői, az EBLIDA igazgatója, tájékoztatási és dokumentációs intézmények főmunkatársai

stb. Megszólalhattak természetesen „kívülállók” is: olyan szakemberek, akik ugyan nem könyvtárban dolgoznak, ám kiemelt használókként, egy-egy könyvtári vonatkozású szakterület hivatott értőiként az igénytámasztók nevében és érdekében, netán a fenntartók oldaláról joggal hallatták szavukat a diskurzusban (pl. Európa Bizottsági tisztviselők, újságírók, a képzésben dolgozók, a kulturális kapcsolatok területén tevékenykedők, alapítványi szakemberek stb.).

Dehát miről szóltak ezek a prominens, szakmánk nemzetközi (és természetesen hazai) elitjét képviselők? Mi volt a konferencia központi mondanója?

Természetesen nem egyetlen kiemelt téma szerepelt, tán inkább úgy lehetne fogalmazni, hogy a témák sokasága került terítékre. A könyvtárak hagyományos feladatai (gyűjteményalakítás, megőrzés, szétsugárzás), a hagyományos könyvtárlátogatók igényeinek szerkezete, a szellemi működés kondícióinak vizsgálata, a könyvtárak átalakulásának kérdésköre, az új elvárások megjelenésének okai és artikulálásának módjai, az új és újabb könyvtári modellek problémái, az online szolgáltatások sajátosságai, a könyvtárak és az Internet kapcsolatköre, a könyvtárhasználók képzésének antinómiái, az új technikák kihasználásának módozatai, a könyvtárak társadalmi háttere, a könyvtárosi hivatás aporái, a könyvtárosi műveltség alapkérdése stb. mind-mind szóba kerültek, megvitattattak. Széteső volt hát a konferencia: de omnis rebus szólott és még néhány más dologról is? Nem. Aki részt vett a konferencián, igen határozott erővonalakat láthatott kibontakozni, határozott tendenciákat és koncepciókat kialakulni. Mindenekelőtt a következőket. Egy valami egészen biztosan kiderült és nyomatékozódott a konferencián. Ennek a fontosságát az is aláhúzza, hogy így, ennyire középpontba állítva még nem hallhattunk róla, kivált nem nemzetközi társaságban. Ez az alap-

mondandó, alaptézis pedig az volt, hogy megmarad, legfeljebb módosul, ám átalakulva is megőrződik szinte minden, amit eddig könyvtári munkának, könyvtárral kapcsolatos tennivalónak, a szakma klasszikus teauruszának tekintetünk. Nem azok vitték a vezérszólamot, akik a radikálisan minden szempontból és minden vonatkozásban az újat emelték ki. A változások szubsztanciálisak, ismerte el mindenki, ám – miként ez természetes is – a szubsztanciális változások alapja maradandó. Ezt hangsúlyozta Poprády Géza a nemzeti könyvtári funkciókkal, ezt Jean-Pierre Angremy, akinek a teljes állomány elektronikus szövegfeldolgozásának irracionálisáról mondott szavait Poprády Géza azzal is nyomatékosította, hogy jelenleg nem is tudható, milyen és mekkora az elektronikus információk élettartama. Vélhetnénk, a nemzeti könyvtárak vezetőinek óvatos konzervatívizmusát jelzi ez csak. De mit szóljunk akkor az éppen nem konzervatívizmusáról híres újságíró, Ulrich Raulff koncepciójához (előadását a 3K következő száma fogja közölni), aki csak legyintett a nemzeti államokra és a polgárságra mint olyanra, Európa kultúráját azonban a könyv kultúrájaként határozta meg, olyanként méghozzá, amely maradandó érvényűnek bizonyult és fog bizonyulni. Vagy mit szóljunk Hannelore Jouly mondataihoz, aki éppen az identitás megőrzőjeként, a szellemi gyökerek nélkülözhetetlen talajaként definiálta a könyvtárat, maradandónak, szubsztrátumnak látván a – vele ellentétben – nagyon is gyorsan, nagyon is globálisan fejlődő világban.

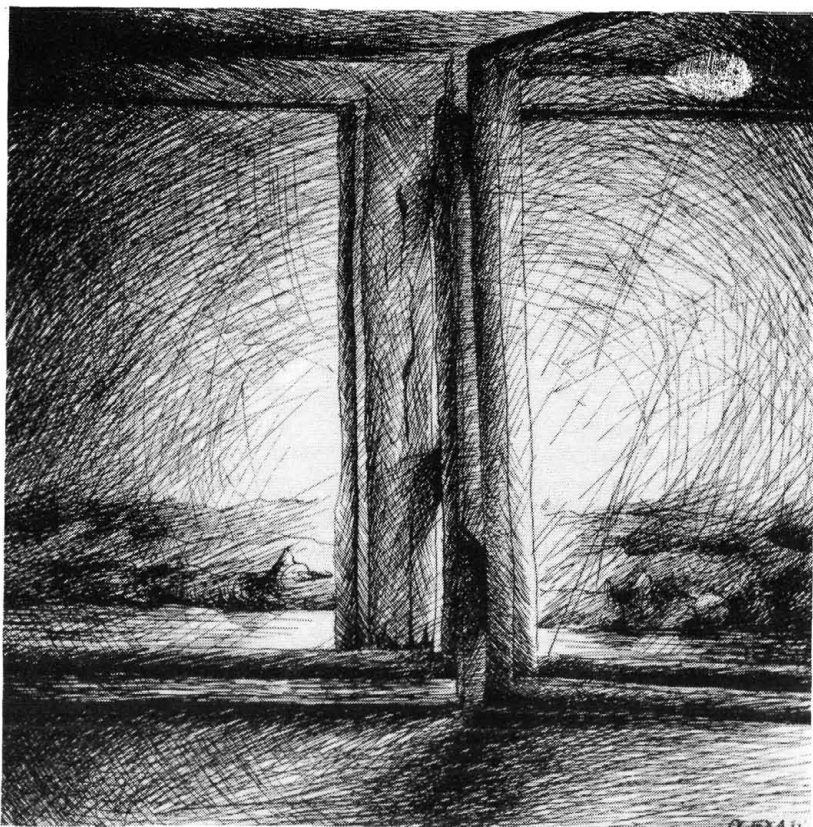
A konferenciának ez az alap gondolata természetesen korántsem jelentette azt, hogy a maradás, maradandóság hívei ragadták magukhoz a kezdeményezést. Éppen ellenkezőleg. A lényegi mondandó hegeli volt: hogy valami azonos maradhasson önmagával, meg kell változnia. És – legalábbis címekben, szöveg- és előadás-mennyiségben, problémaboncolásban – erre a változásra esett a hangsúly. Hogy a könyvtár betölthesse hagyományos és újabb funkcióit, hogy őrzője lehessen identitásnak és szellemi gyökereknek, kultúrának és műveknek, információknak és látogatói-felhasználói körnek, hogy elitjellegét (igen erről volt szó) kétségbevonhatatlanul fenntartsa, meg kell változnia, méghozzá nem kénytelen-kelletlen, kényszerítve-kényszerülve, hanem belülről, organikusan, a saját eidoszát követve és kiteljesítve. Ezekről, az ilyen jellegű változásokról szólt Dominique Arot (a Francia Könyvtárak Legfelső Tanácsának főtitkára), amikor a hagyományos könyvtári funkciók újrafogalmazásairól, Francine Thomas (a Strasbourgi Városi Könyvtár igazgatója), amikor társadalmi és/vagy kulturális szerepvállalásról, Dominique Lahary (a Francia Könyvtárosok Egyesületének elnöke), amikor az online szolgáltatások struktúráiról beszélt. Jellemző volt a legtöbb előadóra, leginkább talán a nagy sikert aratott Klaus-Dieter Lehmannra (a német Nemzeti Könyvtár igazgatója), hogy a hagyományos funkciók és struktúrák – úgy látszik roppant teherbíró – terminusaival, fogalmi készletével fogta be, határozta meg, jelölte ki az új technikák, az új eljárások és az új szolgáltatások módszertani helyét (például az Internetről – nagy rokonszenvvel bár, de – mint „egyszerű” szétsugárzási módról szólva).

Nem volt azonban a konferencia ennyire elméleti, teoretikus-filozófikus jellegű, mint amennyire – persze épp az alapkérdésekről szólván – eddig sugallni látszottunk. Hisz a hosszú tartamok (durée, mondták kedvtelve a franciák, tudván, hogy – ezt legalább – tolmács nélkül is mindenki érti), a maradandó struktúrák és kategóriák feltöltése, konkrét ajánlásokkal, javaslatokkal, tennivalókkal

és gyakorlati tapasztalatokkal való explikálása volt a legtöbb előadó vállalt feladata. Ilyenféle gyakorlati probléma pedig akadt szekerderékszám: a könyvtári épületekkel kapcsolatban, az állományok megőrzése vonatkozásában, ezeknek az állományoknak elektronikus feldolgozásával, meg- és visszakereshetővé tételével, szétsugárzásával és begyűjtésével-koncentrálásával kapcsolatban, a digitalizálás műhelykérdései, a szerzői jogi problémák, a könyvtári berendezések, a politikai és a gazdasági, a faktográfiai és az üzleti, a kisebbségekre és a rétegspecifikus csoportokra irányuló ellátások és informálások vonatkozásában, a képzés ügyében (kivált, mivel – nagyon helyesen – egyszerre esett szó a könyvtárosok és a felhasználók, a végrehajtók és a szelekciókat végzők, az olvasókkal és a gépekkel foglalkozók stb. képzéséről, továbbképzéséről, sőt a képzők képzéséről is) és így tovább.

Érdekes és vonzó ellentmondása volt a konferenciának, hogy jóllehet mindenki megoldandó feladatokról, kihívásokról, problémákról, nehézségekről és ellentmondásokról, a válaszok megtalálásának nehézségeiről, a tornyosuló gazdasági, társadalmi, jogi, politikai, kulturális, sőt etikai akadályokról és aporiákról szólt, az összefogétel alaphangja mégis meggyőzően magabiztos, az előadások modalitása szinte fölüeny volt. Az volt érzékelhető, hogy a résztvevők úgy látják: megoldhatók a problémák, elháríthatók az akadályok, a nehézségek inkább valamiféle derűs önbizalmat, mintsem rezignációt vagy arriére-garde pozíciót hívtak ki az érintettek közül. És mindez nem a nyugati résztvevők anyagi biztonságából (ilyenről senki sem szólt, sőt!) adódott, hanem (és ebben nem volt különbség hazaiak és nyugatiak között) a szakma értéséből, a problémák kezelési módjainak magabiztos ismeretéből, kihívások keltette fokozott tennivágyásból fakadt. Már azt igen megnyugtató volt látni-hallani, hogy mi mindenről tud szakszerűen beszélni a szakma, mi mindenben érzi – teljes joggal – illetékesnek magát: a digitalizálásban és a numerikus unimédiák terepén, az igényfelmérésben és az olvasói szokásváltozások variációiban, a kulturális tradícióhalmazok értékelésében és a novumok beillesztési manipulációiban, a raktáráépítés futurologiai aspektusaiban és az üzleti információk titkaiban, a személyiségépítés kérdéseiben és az újabb és újabb technikai eszközök kezelési módjában stb.

Ilyen érdekes dialektikus kapcsolódásokra is felfigyelhetett a konferenciát látogató közönség. A roppant szerteágazó kérdéskörök alapjában véve két pólus köré rendeződtek, a pólusok feszültsége kölcsönzött dinamikát nemcsak az előadásoknak, de annak is, amiről az előadások szóltak. Az egyik póluson kétségkívül a magában álló, kifelé teljesen egységesnek, szinte differenciálatlanul egységesnek felfogott könyvtár állt (és ebből a szempontból közömbösnek tűnt, hogy nemzeti vagy kisvárosi, nagy vagy kicsi könyvtárról volt szó), a másikon a lehető legtágabb, globálisnak felfogott „külvilág”. Ennek a – módszertani szempontból totalitásként kezelt – külvilágnak a partnere a könyvtár, ennek rezdüléseit fogja fel és ezekre válaszol, ezt modellálja meg önmagában, és ennek sugározza szét mindazt, amit egyáltalán képes. Különösen élesen körvonalazta azt a sajátos struktúrát Dominique Arot, aki szinte teljes világpanorámát vázolt fel előadásában, középpontjában a könyvtárral, amely egyféle szeizmográfként került be a képbe, de erről szólt Bertrand Calenge, a Villeurbanne-i Könyvtárosképző Intézet igazgatója virtuális könyvtárról szóló koncepciója is.

Végül néhány szót kell ejtenünk Nagy Attila (OSZK–KMK) és Kaszlahorkai Géza (Gyula, Városi Könyvtár) témavezető előadásairól. Mindketten a hazai könyvtári élet változásairól, az életgyakorlattá váló olvasás módszereiről, az oktatási rendszer ebbéli felelősségéről szoltak. Előadásaik a külföldi résztvevőkből is kiváltották az erkölcsi kötelezettség cselekvésre szólító parancsát.

A plenáris ülésekkel párhuzamosan intenzív műhelymunka is folyt, itt a francia és német gyakorlattal képpen és élőbeszédben, méginkább párbeszéd során ismerkedhettek meg a hazai résztvevők.

A konferencia idején hét szakmai szolgáltató cég (francia, német és svéd) kiállításon mutatta be könyvtáraknak szóló termékeit. Külön köszönet illeti meg a kiállítókat azért, hogy a bemutatott „kincseket” (tárlók, polcok, egyéb bútorok, CD-k, kézikönyvek stb.) vidám sorsolás keretében magyar könyvtáraknak ajánlékozták.

Kétségkívül jelentős konferencia volt, hozadékán még sokáig fogunk – immáron magunkban – egyetértve vitatkozni, vitatkozva gondolkodni és eredményeit – épp a konferencia szellemiségét magunkévá téve – kamatoztatni.

Györi Erzsébet – Vajda Kornél